

ARCHYVINĖ MEDŽIAGA APIE „AUSRĄ“
VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKOS RANKRAŠTYNE

Vilniaus universiteto bibliotekos rankraštyne saugoma medžiaga apie „Aušrą“ ir aušrininkus yra gauta 1952—1953 metais iš Kauno universiteto bibliotekos. Siandien ji yra fondo „Kauno Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos rankraščių rinkinys (Lietuvos visuomenės, mokslo ir kultūros veikėjai)“ dalis. Tai „Aušros“ sumanytojų ir leidėjų, aušrininkų bei jų amžininkų korespondencija, kūryba ir atsiminimai. Kituose bibliotekos rankraštyne fonduose tiesiogiai su „Aušra“ susijusių dokumentų nėra.

Autentiškiausia yra korespondencija. Laiškai akivaizdžiai liudija aušrininkų bendradarbiavimą, rodo jų ryšius, pastangas burtis, sumanymus steigti bei platinti lietuvišką laikraštį, leisti lietuviškas knygas. Saugomų laiškų vertė ir reikšmė nevienoda. Nėra išlikusios viso to meto abipusės korespondencijos, ypač mažai 1883—1886 metų laiškų, o ir esantys laiškai fragmentiški, dažnai aiškūs tik patiems jų autoriams. Tie laiškai rodo ne tik autorių pažiūras, bet ir to meto visuomenės bendrą nuotaiką, skirtingiausio išsilavinimo žmonių nerimą ir rūpestį dėl gimtosios kalbos, spaudos, vienokį ar kitokį indėlį į šį svarbų švietimo darbą. Nors ir fragmentiški, laiškai yra svarbūs tos epochos liudytojas ir šaltinis tiems, kas tyrinėja „Aušros“ pasirodymo prielaidas ir gyvavimo metus.

Įdomių minčių apie priešaušrinį laikotarpį išsako J. Šliūpas laiškuose A. Dambrauskui. 1882 m. vasario 24 d. laiške J. Šliūpas džiaugiasi, kad „veikei išdigsianti lietuviu pilogiška draugistė Petrapilėje“, nes jau P. Vileišio, J. Spudulio ir jo parengtos draugystės taisyklės atiduotos „perkratiti mokintiems virams, profesoriams“¹. Kitame laiške praneša apie paduotą oficialų prašymą leisti spausdinti Vilniuje savaitinį laikraštį „Mūsų amžius“ 1884 m. kovo 17 d. J. Šliūpas, atsakydamas į A. Dambrausko laišką, jau iš Bitėnų rašo, kad 1883 m. „Aušra“ mažai ką tenuveikė: „[...] tik capnojo ir graibė aplink, norėdama pamatiti, ar dar ira szokie lietuviai, ar ira lietuvisťe tebegivuojujanti; matidama gi lietuvisťe esant labai sužuvus, Auszra norėjo bent tėviniszką šauksmą atgauti... norint savotiszku budu [...]“². J. Šliūpas žadėjo dirbti gerai, sąžiningai, naujoviškai ir tikrai į „Aušros“ skiltis įliejo poleminių toną, sukėlė tikrą sambrūzdį tarp skaitytojų ir bendradarbių. Minėtini ir J. Šliūpo laiškai M. Jankui. Viename iš jų, rašytame 1883 m. rugsejo 8 d., J. Šliūpas leidžia suprasti esąs pas grafą Zubovą, o atsakymą M. Jankus turįs

¹ Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau — VUB RS) // F1—E 168. Šliūpas J. Laiškai (17) A. Dambrauskui ir J. Tumui. 1881—1925 m. Lap. 10, 12.

² Ten pat. F1—E 168. Lap. 15.

parašyti taip, kad „prašalaičiai nevisiškai suprastų apie ką eina šneka“. Kituose laiškuose, raštuose jau nuo 1889 metų, derinami įvairūs leidybos reikalai³.

Apie priešaušrinio laikotarpio nuotaikas, tam tikros lietuvių dalies pažiūras, viltis ir siekius daug pasako Stanislovo Railos laišakai. Laiškuose draugui ir bendraminčiui Nikodemui Baukui-Venckavičiui jaučiamas susirūpinimas ir noras prisidėti prie bendro tėvynei reikalingo darbo, lietuviško žodžio skleidimo. „Giwendams sawo kraszti tureczia okwatą paprocewoti ąt jo naudos. Iszbarstiti po Rossiją wnieka negalem. Trukst mum labjausej rasztu perjodiszką lietuwiszkąj...“⁴ — rašo S. Raila. Atsiliepdamas į draugo mintis, kitame laiške jis sielojasi dėl „periodinių raštų“, ypač būtinų Vilniaus gubernijoje, nes ten žmonės jau užmirš lietuviškai šnekėti. „Jei nepasistorosime pakelt musų kalbą, prapuls ji kaip prastesnė“⁵.

Verta dėmesio J. Spudulio ir A. Dambrausko korespondencija. Tai dviejų Šiaulių gimnazijos bendramokslių, draugų, pasirinkusių skirtingus gyvenimo kelius, susirašinėjimas, kupinas bendrų siekių ir noro padėti tautai. Abu, panirę į lietuvių kalbos reikalus, džiaugiasi, kad netrukus Prūsuoje išeis „Aušra“. J. Spudulis ragina A. Dambrauską rinkti žinias ir per „Aušrą“ garsinti Lietuvą, o paaškęjus, kad A. Dambrauskas „skersai“ žiūri į šį laikraštį, bando gražiuoju atremti jo kaltinimus „Aušrai“, aiškinasi lietuviškas pavardes bei jų kilmę, aptaria lietuviškus matematiškos terminus⁶.

Savitas ir prieštaringas kitas A. Dambrausko korespondentas — kunigas J. Lideikis. Jis kritikuoja „Aušros“ poziciją dėl religijos ir dvasininkijos, apgailestauja, kad leidėjai tarp savęs nesutaria, tačiau nori ir toliau bendradarbiauti „Aušroje“⁷.

Neabejingi „Aušros“ pasirodymui, publikacijoms daugelis korespondentų. 1884 m. sausio 16 d. laiške kunigas S. Gimžauskas rašo M. Jankui: „Vos tiktai išgirdęs apie „Aušros“ išdavinystę labai džiaugjauš [...] meldžiaus kad jei Dievas [...] padėtų dirbti dėl nuvargintu broliu naudos“⁸.

S. Gimžauskas plačiai aptaria jam nepatikusias publikacijas, siūlo neįžeidinėti tikinčiųjų jausmų. Atsakydamas į M. Jankaus laišką J. Sanckūnas iš Liepynės 1886 m. rugsėjo 15 d. rašo, kad dauguma jo krašto žmonių yra apimta lenkiškos dvasios, mažai yra suvokiančių „save esant lietuviams“, tačiau ir tie nesupranta tautos reikalų, neperka knygų, nes

³ Ten pat. F1—D 337. Sliūpas J. Laiškai (10) M. Jankui. 1883—1894 m. Lap. 1.

⁴ Ten pat. F1—E 396. Raila S. Laiškai (20) N. Baukui-Venckavičiui. 1873—1877 m. Lap. 9.

⁵ Ten pat. F1—E 396. Lap. 13.

⁶ Ten pat. F1—D 462. Spudulis J. Laiškai (10) A. Dambrauskui. 1882—1908. F1—E 370. Dambrauskas A. Laiškai (96) įvairiems asmenims. 1882—1936 m.

⁷ Ten pat. F1—348 a. Lideikis J. Laiškai (20) A. Dambrauskui. 1883—1887 m.

⁸ Ten pat. F1—D 392. Gimžauskas S. Laiškai (4) M. Jankui. 1884 m.

nemato iš jų jokios naudos. Ir pats J. Sankūnas menkai tiki, kad „Aušra“ gali gera žmonėms padaryti, nes „Aušra“, anot juo, spausdinanti netinkama medžiaga nesuprantama kalba, neišmananti tautos reikalų ir laikraščio kaina esanti per didelė. Siūlo rašyti apie ūkį, prekybą, kviešti žmones nevykti į svečias šalis, o imtis amato. Pabrėžia, kad trūksta žinių ne tik iš Lietuvos, bet ir iš kitur. Rūpinasi „Aušros“ likimu, o 1886 m. rugsėjo 7 d. laiške M. Jankui apgailestauja, kad J. Mikšas pavargo ir pardavė spaustuvej, teiraujasi, kam ir kur teks siųsti rankraščius⁹. Domėjimasis „Aušra“, geranoriškas nusiteikimas padėti ryškus ir kitų korespondentų laiškuose. A. Variakojis 1887 m. balandžio 18 d. laiške M. Jankui teiraujasi, kur gali gauti 1883—1885 metų „Aušrą“. Knygnešys V. Vaičaitis 1889 m. vasario 10 d. prašo 1885 metų „Aušros“ numerių¹⁰. J. Stukas iš Kupiškio taip pat klausia, ar negalėtų gauti „Aušros“, o Vieškalnis iš Smalininkų dar 1884 metais rašo M. Jankui galįs pardavinėti kalendorius ir prašo jų atsiųsti¹¹. K. Verbunaitis 1886 m. lapkričio 1 d. iš Paryžiaus teiraujasi J. Mikšo adreso ir prašo parašyti, kur galima įsigyti lietuviškų knygų ir laikraščių¹².

Rankraštyne saugomi ir J. Basanavičiaus laišakai. Pirmasis J. Basanavičiaus laiškas, parašytas M. Jankui netrukus po „Aušros“ pasirodymo, 1883 m. rugpjūčio 26 d., atskleidžia jo, kaip laikraščio redaktoriaus, veiklą. Jame aptariamas pirmojo „Aušros“ kalendoriaus leidimas. Ypač dėl „Aušros“ likimo J. Basanavičius nerimauja 1886 m. birželio 27 d. laiške: „Rašyk, susimildamas greičiau, ir pasakik man, ar tu neapsimtum vėl prižiūrėti kitan kokį laikraštį, kurs Aušros vieton užstotis galėtų“¹³. Nutrukus „Aušros“ leidimui, J. Basanavičius dar bando ją atgaivinti, kreipiasi į savo artimiausius bendradarbius. Laiške, rašytame 1887 m. rugpjūčio 1 d. M. Jankui, prašo per laikraštį „Garsas“ pranešti, jog nori „Aušrą“ toliau leisti. O kitame laiške vėl užsimena apie „Aušrą“ ir klausia: „Jei pritarsi, tai paleisime per „Garsan“ ži ien, kad noriva jan atgaivintie, kviesdami prenumeratoriūs [...] „Aušra“ prigul prie svariun dalykun“¹⁴. J. Basanavičiaus viltį atgaivinti „Aušrą“ palaiko V. Kalvaitis, kuris 1887 m. spalio 16 d. laiške M. Jankui rašo tikįs, kad „Aušra“ vėl pradės eiti ir bus dar didesnės apimties. Siūlo publikuoti J. Zauerveino ir J. Basanavičiaus darbus¹⁵.

Tyrinėtojai turėtų būti įdomūs dalykiški, informatyvūs, konkrečius „Aušros“ leidimo ir platinimo reikalus minintys M. Jankaus laišakai J. Sliū-

⁹ Ten pat. F1—E 188. Įvairių asmenų laišakai (57) M. Jankui. 1886—1911 m.

¹⁰ Ten pat. F1—D 420. Laiškai (41) M. Jankui. 1880—1917. Lap. 1, 4.

¹¹ Ten pat. F1—E 188. Lap. 1.

¹² Ten pat. F1—E 187. Verbutaitis K. Laiškai (14) M. Jankui. 1886—1888 m.

¹³ Ten pat. F1—D 403. Basanavičius J. Laiškai (16) M. Jankui. 1883—1903. Lap. 5.

¹⁴ Ten pat. F1—D 1200. Basanavičius J. Laiškai (15) M. Jankui, S. Paskevičienei, M. Biržiškai, E. Volteriu. 1882—1926. Lap. 3.

¹⁵ Ten pat. F1—D 504. Kalvaitis V. Laiškai (6) M. Jankui. 1881—1905 m.

pui ir J. Mikšui¹⁶. Techniniai „Aušros“ leidimo ir platinimo rūpesčiai aptariami J. Mikšo laiškuose M. Jankui¹⁷.

Nuolatinio, nenuilstančio „Aušros“ korespondento M. Davainio-Silvestraičio laiškuose yra žinių apie pirmuosius „Aušros“ leidimo metus. Laiškai M. Jankui, J. Sliūpui, J. Basanavičiui dalykiški, informatyvūs, juose aprašomi „Aušros“ prenumeravimo bei platinimo reikalai ir bėdos, siūlomos konspiracijos priemonės¹⁸.

Tyrinėtojai svarbus J. Milevskio 1884 m. liepos 11 d. laiškas, rašytas A. Baranauskui. Jame pabrėžiama mintis, kad „mūsų liaudžiai geriau turėti naudingas lietuviškas knygas, spausdintas graždanka, negu visiškai jokių neturėti“¹⁹. 1887 m. birželio 16 d. iš Radviliškio rašytame laiške M. Jankui J. Milevskis išsako savo mintis apie „Aušrą“²⁰.

Iš laišků matyti, kad „Aušra“ buvo laukiama ne tik Lietuvoje, bet ir tuose Rusijos miestuose, kur spietėsi didesnė lietuvių būreliai,— Maskvoje, Petrapilyje. Liepojoje ir kitur. J. Ambrozaitis iš Liepojos 1889 m. gruodžio 12 d. laiške M. Jankui rašo, kad akis pražiūrėję belaukdami lietuviškų laikraščių, prisimena „Aušrą“ ir teiraujasi, gal J. Basanavičius išleido kokį laikraštį²¹. Rūpestis dėl laikraščių prenumeravimo ir gavimo, viltis ir noras vėl matyti atnaujintą „Aušrą“ — štai tokios lietuvių bibliografo S. Jurjevičiaus mintys laiškuose M. Jankui, rašytuose iš Podvoločynsko²². Iš Maskvoje studijuojančio P. Leono laišků M. Prancevičiui matomas „Aušros“ kelias pas skaitytojus ne vien per tiesioginius jos platintojus; P. Leonas mini savo profesorių F. Fortunatovą, iš kurio jis gauna „Aušrą“ Sužinojęs, kad „Aušra“ nustojo ežusti, jis pataria draugui ieškoti turtingų lietuvių, galinčių paremti „Aušrą“, džiaugiasi gavęs žinią apie pasirodžiusią „Sviesą“ Sakosi tikįs, kad lietuviai, jau sykj pasimokę, bus išmintingesni ir nesigailės kaip „Aušrai“ paaukoti kelis rublius²³.

Nuoširdžiuose laiškuose iš Maskvos M. Jankui P. Matulionis prašo nerašyti „striukų gromatų“, bet plačiai nušviesti visas spaudos ir gyvenimo naujienas, apgailestauja, kad knygos ir raštai sunkiai jį pasiekia, praneša, kad per M. Jankaus agentą gautas platinti knygas šiaip taip iškaišiojęs, bet „Balso“ ir „Aušros“ dar iki šiol nepardavęs²⁴.

¹⁶ Ten pat. F1—E 139. Jankus M. Laiškai (62) (įvairiems asmenims) ir 6 sutartys. 1883—1927, 1890—1909 m. Lap. 2—13.

¹⁷ Ten pat. F1—D 584. Mikšas J. Laiškai (24) M. Jankui. 1884—1902 m.

¹⁸ Ten pat. F1—F 194. Davainis-Silvestraičius M. Laiškai (33) M. Jankui, J. Sliūpui, J. Basanavičiui, A. Dambrauskui, S. Paškevičienei. 1882—1915 m.

¹⁹ Ten pat. F1—F 192. Milevskis-Miglovara J. Laiškai (2) A. Baranauskui, M. Jankui. 1884, 1887 m. Lap. 1—2.

²⁰ Ten pat. F1—F 192. Lap. 3—4.

²¹ Ten pat. F1—E 192. Laiškai (32) M. Jankui. 1887—1908 m. Lap. 5.

²² Ten pat. F1—D 423. Jurjevičius S. Laiškai (10) M. Jankui. 1886—1894 m.

²³ Ten pat. F1—D 592. Leonas P. Laiškai (18) M. Prancevičiui. 1885—1924 m.

²⁴ Ten pat. F1—D 993. Matulionis P. Laiškai (9) M. Jankui. 1887—1889 m.

V. Markevičius iš Pilviškių 1887 m. sausio 18 d. rašo M. Jankui, kad labai nusiminė išgirdęs, jog „Aušra“ nustojo ėjusi. „Tariau aš sav, jau negausim pamokinančio mus tamsius žmones laikraščio ir naudingų knigučių. Ilgą laiką buvau nuliudias; skundžiausi vienam, kitam, bet matidams, kad je nelabai girdi mano jausmus, atsitraukiau nog juju. Bet neišpasakytai pradžiugau, išgirdęs, kad vietoje milimos „Aušros“ išeina „Garsas“²⁵.

Lietuviškos spaudos tyrinėtojams turėtų būti įdomūs dar du rankraštyne saugomi dokumentai. Vienas iš jų — slaptosios knygų prekybos sąskaitos, surašytos į atskirą sąsiuvinį „M. Jankaus rokunda nuo knygų pardavimo ir nusiuntimo 1890—1892, 1903 m.“²⁶ Šiuose užrašuose pažymėta dešimt žmonių, kuriems buvo parduoti ar nusiųsti pilni „Aušros“ komplektai ir ne po vieną egzempliorių. Antrasis dokumentas — aušrininko J. Mikšo albumas, kuriame anų laikų veikėjai J. Sliūpas, A. J. Vištelis, M. Jankus, M. Davainis-Silvestraitis, J. Andziulaitis ir dar keletas kitų savo ranka 1883—1886 metais yra įrašę eiles ir straipsnius. Įrašai nevienodos vertės, bet yra iškalbūs savitų aušrininkų minčių, siekių ir užmojų liudytojai. Išskirtinas J. Sliūpo straipsnelis, kuriame glaustai suformuluota jo siūloma ano meto lietuvių patriotų politinės, visuomeninės ir kultūrinės veiklos programa. Kiti įrašai — asmeniškesni. Albumas įrištas oda, puoštas metalu. Viduje antspaudas: „Iš mano knygyno E. Jagomastas Tilžėje“²⁷. P. Jonikas aiškina, jog šis albumas priklausė J. Mikšui²⁸.

Aušrininkų ir jų amžininkų atsiminimų, įdomesnių ir dalykiškesnių paliudijimų apie „Aušrą“ yra mažai. Daugiausia medžiagos pateikta paties aušrininko J. Basanavičiaus darbuose „Iš istorijos mūsų atsigaiščiavimo“, „Iš „Aušros“ gyvenimo“, „Turinys „Aušros“ 1883—1886“²⁹. Rašytinės lietuvių literatūros istorijai J. Basanavičius taip pat yra atidavęs didelę duoklę — parengė dviejų dalių darbą: iš J. Zauerveino raštų: „Prakalba. Medega d-ro Jurgio Sauerveino biografijai. Iš d-ro Sauerveino korespondencijos. Bibliografija. I dalis“, „Eilėraščiai. II dalis“³⁰. J. Zauerveino bibliografijoje užregistruota 151 pozicija, iš kurių 16 straipsnių yra publikacijos „Aušroje“

Įdomūs, gal ir ne spaudai rašyti aušrininko J. Čerkaus-Čerkausko atsiminimai apie pirmuosius Petrapilio lietuvių bandymus burtis³¹.

Savitų minčių apie „Aušrą“ taip pat paliko ir nenuilstantis aušrininkas J. Miliauskas-Miglovara. Savo darbe „Auszra savotizšką praszvietima lietuvių genties“ jis bando įvertinti „Aušros“ pasirodymo reikšmę, kalba

²⁵ Ten pat. F1—F 257. Laiškai (39) M. Jankui. 1884—1902 m. Lap. 3.

²⁶ Ten pat. F1—D 340.

²⁷ Ten pat. F1—C 259.

²⁸ Jonikas P. Iš aušrininko albumo // Mūsų senovė. 1939. T. 2. Nr. 4. Lap. 647—654.

²⁹ Ten pat. F1—F 427; F1—F 73; F1—F 445.

³⁰ Ten pat. F1—F 1; F1—F 2; F1—F 1051; F1—F 580.

³¹ Ten pat. F1—C 129.

apie Rygoje kartu su kitais įkurtą „Aušros“ draugiją, aiškina, kad Viduklės tarmė yra gryniausia lietuvių tarmė. Šia, jo savaip suprasta vidukliška šnekta, sava rašyba ir parašytas šis darbas, pradedamas eilėmis „Aušrai“ ir baigiamas eilėmis „Luukestis“³².

Savo raštų rinkinyje aušrininkas T. Zičkauskas greta autobiografinių faktų pasakoja, kaip spaudos draudimo metais „Aušros“ redaktoriumi M. Jankui padėjo paštu pasiųsti dėžes su knygomis į Petrogrado dvasinę akademiją. Už tai žandarų viršininkas T. Zičkauską atsakomybėn patraukęs, tačiau jis žandarą apgavęs ir buvęs išteisintas³³, 1925 m. T. Zičkauskas, dovanodamas savo įdomių ir naudingų jaunuomenei straipsnių rinkinį Lietuvos švietimo ministerijai, prideda laišką, kuriame prašo priimti jo veikalėlį ir dėkoja už jam, mokytojui ir aušrininkui, teikiamą pašalpą, už jam ir jo bendradarbiams skirtas pensijas³⁴.

Knygnešys P. Kriaučiūnas savo atsiminimuose pasakoja apie pirmąją pažintį su „Aušra“, apie knygnešio J. Antanavičiaus į Lukšių parapiją nešamus „Tilžės pyragus — užrubežinę spaudą“³⁵.

P. Vileišis darbe „Mano laike 33 metų darbų dėl lietuvių spaudos atsiminimai“ prisimena, kada pradėjo skaityti iš pradžių jam labai patikusį „Aušros“ laikraštį. Vėliau jis padarė išvadą, jog laikraščiu nebūtina griebtis politikos, nebūtina užpuldinėti valdžią, o tik nuolat jai sakyti, kad mums mūsų raidės yra reikalingos³⁶.

Dar mokydamasis Marijampolės gimnazijoje, „Aušrą“ skaitė S. Matulaitis. Savo atsiminimuose jis rašo, kad kai kurie gimnazistai net bandė bendradarbiauti „Aušroje“, tačiau jų jėgos buvusios per menkos. „Aš asmeniškai buvau parašęs tik vieną korespondenciją iš Liudvinavo apie kleboną Orintą, kuris bažnyčioje per pamokslą draudė žmonėms skaityti „Aušrą“. „Kas skaito „Aušrą“, tas geria nuodus vietoj vandens“³⁷.

Nepaprastai šilti J. O. Širvydo vaikystės atsiminimai apie „Aušrą“, kurią jis gavęs iš dėdės. Laikraštis jam labai patikęs. „Aš šokinėjau iš džiaugsmo, skaičiau — gerte gėriau, deklamavau iš jos eiles, susidariau joms savotiškas gaidas ir laukan išėjęs dainuodavau, mokinau jų piemenis, pusbarnius. Naktimis sapnuodavau apie išskaitytus dalykus“³⁸.

Trumpas aušrininkų P. Armino, A. Barausko biografijas yra užrašęs M. Gustaitis³⁹, J. Basanavičiaus — M. Davainis-Silvestraitis⁴⁰, išlikęs J. Tumo darbas „Jonas Andrius Višteliauskas“⁴¹. Rankraštyne saugomi ir

³² Ten pat. F1—D 904.

³³ Ten pat. F1—D 58.

³⁴ Ten pat. F1—D 1135.

³⁵ Ten pat. F1—G 27.

³⁶ Ten pat. F1—F 567.

³⁷ Ten pat. F1—F 994 a.

³⁸ Ten pat. F1—F 793. Lap. 742.

³⁹ Ten pat. F1—F 467. Lap. 1—5, 13.

⁴⁰ Ten pat. F1—F 60. Lap. 33—35.

⁴¹ Ten pat. F1—F 29.

Kauno universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Literatūros skyriaus studentų darbai, rašyti vadovaujant prof. J. Tumui apie J. Basanavičių, Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto studentų diplominiai darbai apie aušrininkus J. Andziulaitį-Kalnėną, M. Slančiauską, J. Mačį-Kėkštą, M. Katkų⁴².

Rankraštyne taip pat saugomi aušrininkų M. Slančiausko „Dainų rinkinys“⁴³, M. Katkaus „Pasakų sąsiuviniai“⁴⁴, A. J. Vištelio „Dainos“⁴⁵, P. Armino eilėraščiai ir vertimai⁴⁶, S. Norkaus „Aforizmai“⁴⁷, J. Lideikio „Sakmės“⁴⁸ ir kitų autorių grožinė kūryba, kuri galėjo būti publikuota „Aušroje“.

---

⁴² Ten pat. F1—F 297; F1—F 320; F85—L1 304; F85—L1 309; F85—L1 261; F85—L1 200.

⁴³ Ten pat. F1—C 145.

⁴⁴ Ten pat. F1—F 646.

⁴⁵ Ten pat. F1—D 842.

⁴⁶ Ten pat. F1—D 1278; F1—F 795.

⁴⁷ Ten pat. F1—E 239.

⁴⁸ Ten pat. F1—D 373.